

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

Tidning utgiven av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

MOTTO: Vi kunna aldrig göra så mycket för en stor sak som en stor sak kan göra för oss.

VIII. ÅRG.

STOCKHOLM, 1 MAJ 1919

Nr 9.

Kvinnorna och politiken.

I Första kammaren har väckts en motion av borgmästare Lindhagen av det innehåll, att riksdagen vid prövning av förslaget om politisk rösträtt för kvinnor måtte i motiven till sitt beslut uttala den förväntningen "att det nya medborgarskapet må bli ej en vara blott, om vilken partierna konkurrera i valmarknaden, utan en ny fostrande kraft att i och med det nya samarbetet sätta humanitet i stället för våld och våld till ledstjärna för våra politiska strävanden."

Vi beklaga alla utrymmet ej tillåter ett utförligare återgivande av motionen, som innehåller en intressant historik över den kvinnliga rösträttsfrågan utveckling i vårt land. Här nedan anföras emellertid inledningen och slutorden till den synnerligen behjärtansvärda motionen.

"Då nu alla kvinnors medborgarrätt blivit en verklighet i det kommunala arbetet och snart även bryter in över det politiska livet, förnimmes dock ingenstades inom partiväsendet någon eftertanke, vad detta djupare sett kan betyda, eller någon längtan att göra något vackert av detsamma. Vid de senaste valen till stadsfullmäktige och landsting lockade högerns ledare med de välgärningar, som partiet hitintills givit kvinnorna och fortfarande tänkte bestå dem. Liberaler och socialdemokrater manade enträget kvinnorna att rösta med dem under erinran, att vänsterpartierna ensamt verkat för kvinnans politiska rösträtt. Detta var allt. Ökade tillfällen på den politiska marknaden att kunna köpa själar i utbyte mot snöda löften. Auktionsklockan går och luften korsas av bedyranden, att "min partivara är bäst och i bruket billigast".

Det gives nog icke stora förhoppningar, att den kvinnliga rösträtts genombrott skall få betyda tillkomsten av ett nytt själsligt innehåll. Sedan formaldemokratien, liktydig med allmän och lika rösträtt, snart lagt sista handen vid sitt verk, skynda säkerligen partisystemen att med sig införliva kvinnorna. De senare komma i allmänhet att rösta med sina män eller i åtskilliga fall männen med sina kvinnor. I de nya väljarnas händer sticles automatiskt en valsedel, med vars tillkomst de haft föga att skaffa. Detta är allt. Inga nya omvälvningar i tidsandan och sinnena, ingen realdemokrati.

Till detta kommer, att ingen ära viljar ens över själva tillblivelsen av de svenska kvinnornas politiska frigörelse. Vi började först bland Europas folk med ett visst undantag allenast

för England. De svenska kvinnoorganisationerna voro ett föredöme, till vilket man blickade med förväntan, att de skulle bli pionärer i strävandet för rösträttsens erövring. Vi började som sagt först, men nu komma vi ändå sist bland alla grannar. Finland, Norge, Danmark, Ryssland, England, Tyskland, alla ha de gått förbi oss. Men då svenskarna nu icke blevo de första, så kanske det är en utmärkelse för dem i alla fall att åtminstone bli de sista.

Under det partierna lägga skulden på varandra, kan det hava sitt intresse erinra om, att skulden ligger hos dem allesammans. De tre stora partierna ha var för sig i sin besökelses stund försummat tillfället och vållat, att den svenska statskonsten nu kommer efter alla de andras såsom en trasa utan egen intelligens.

Man skulle kunnat tro, att åtminstone denna sak icke behövt bli någon partifråga, då ju kvinnor finnas i alla partier och saken rör dem jämlika. Så var ock en tid ganska mycket förhållandet. Men politiken har på grund av sin brist på idéer och sin begärelse att sätta ett partis framgång framför människornas välfärd, lyckats ruinera situationen för de svenska kvinnorna. Snålheten i politisk vidsynthet har även här bedragit visheten.

Det kan synas likgiltigt att nu återkalla i minnet den snö, som föll i fjol. Detta har emellertid sin betydelse som exempel, huru det nuvarande idealsystemet verkar. Mången kan taga lärdom därav för framtiden, och en återblick på försummelserna borde göra sitt till för att väcka någon benägenhet att försona desamma.

Efter världskriget och de båda ryska revolutionerna har maximiprogrammet sol omsider skymtat bortom den officiella politiken. Under belysningen av denna lilla gryning börjar man omsider kunna hängiva sig åt förhoppningar, att de mänskliga sanningarna, skapelser av erfarenheterna, skola tillåtas någon vägledning i regeringars och folkrepresentationers verksamhet såväl som i det dagliga livets utformningar. Därmed begynner lärornas och det gamla partiväsendets avskrivning såsom de företrädesvis tongivande makterna. Deras synnerliga förmåga att splittra människorna, i grunden fördärva deras karaktärer och totalt ruinera deras materiella utkomst-möjligheter, skall måhända en gång bli uppenbar. Nät tiden löpt ut sin lina och allting sammanstörtat, kommer omsider en uppståndelse.

För denna framtid kan kvinnornas

politiska frigörelse bli en förlossare, och visst är, att den åtminstone borde vara det. Ett tiotal år sedan fann sig en svensk riksdagsman från huvudstaden föranlåten att i riksdagen temperamentsfullt tala om "en döende maskulin kulturvärld". Häremot invände representanten för den sydsvenska universitetsstaden, att han tvärt om hoppades på "en ny maskulin renässans". Denna profetia har, såsom en talarinna vid ett fredsmöte uttryckte sig, förverkligats i världskriget. Det som nu faller i spillror var en parti-produkt, ett foster av en hälft allenast av mänskligheten, en byggnad rest av muskelstyrkans representant mannen. Det är kanske därför allting till sist slutar med slagsmål och blodbad såsom den enda förlösningen för detta statsmannaskap.

Ligger det därför icke något symboliskt, något aningsfullt, en stor förväntan uti den gamla europeiska kulturen, som i det längsta sökte hålla kvinnorna borta från kamratskap i arbetet utåt? Det nya medborgarskapet har kommit av sig självt, oombett såsom en oundviklig sak uti den stora nödens stund. Detta betyder väl, att det är hela mänskligheten, alla människor och icke slavsinnat, den partipolitiska inaveln, som kan föda nya tankar och fostra ett bättre släkte. Det är hög tid, att det vekare sinnelaget i mänskligheten får intaga sin tillbörliga plats vid sidan av styrkan även i statslivet. Om kvinnorna förstode detta och tillätes att göra det, skulle de förnimma, att från dem borde i och genom det nya samarbetet utströmma den nyskapande viljan att sätta humanitet i stället för våld och våld i våra politiska strävanden.

Detta är en dröm visserligen, och allt gammalt från yttersta "högern" till yttersta "vänstern" kommer att sammansvärja sig för att ointetgöra den. De stora påminnelsernas tid kommer dock just nu. Tiden för maningar om realdemokratiens nödvändigheter begynner."

Våra första kvinnliga landstingsmän.

I Örebro läns landsting har invalts fru Elsa Perselli, de frisinna, och i Oxie och Skytts härads landsting fru Edith Sköld, arbetarepartiet.

Selma Lagerlöf

har på de frisinna listan för 4 år valts till kommunalfullmäktig i Östra Emtervik, Värmland.

Kvinnornas ansvar inför nya rättigheter.

När centralstyrelsen på fru Wicksells förslag beslöt att F. K. P. R. skulle anordna neutrala upplysningskurser före marsvalen i år, så anade den nog inte, att hennes tanke skulle bli omfattad på så många håll och i det hela taget så väl utförd som den blev.

Bland de många goda föredrag, som hållits på dessa kurser, föreligger nu ett i tryck, nämligen rektor *Steffens* i Visby. Det behandlar det ämne, som kvinnorna själva nog känna som det viktigaste för dem att få utrett: Kvinnans ansvar inför nya rättigheter.

Förf. anlägger delvis nya synpunkter på ansvaret. Han håller inte vidare på den myckna kunskapen i politiska och sociala ting. Den vinnes bäst genom erfarenhet. Inte heller värderar han åsiktstroheten och den s. k. självständiga övertygelsen så värst högt. Personer med solid inkomst eller högre samhällsställning ha i allmänhet konservativa åsikter och tycka att det är bra som det är. Deras "självständiga" tänkande leder dem nästan alltid att söka bevara det bestående i största möjliga utsträckning. Fattigt folk däremot, särskilt i lägre ställning, bli vanligen radikala eller socialister eller omstörtare av ett eller annat slag. Åsikterna följa med andra ord ofta det egna intresset och kunna dikteras av pur egoism. Det viktigaste är, att man följer sina ideal — det bästa inom en, som står kvar, när man kommit bort från sina åsikter.

Förf. fritar inte kvinnan från ansvar för det förflutna. Det låter han henne, eget nog, dela med mannen. Det nya är, att detta ansvar nu blir uppenbart och att hon måste erkänna sig ha det.

Förf. ogillar att kvinnorna dela upp sig på männens partier. Härigenom ökas agitationen, och kvinnorna gripas av partiyran. Resultatet i fråga om effektivt utövande av makten blir lika med noll. "Om kvinnorna skola få något verkligt lyckligt inflytande på samhällsförhållandena genom sitt deltagande i det politiska livet, så borde detta enligt min mening kunna lyckas endast om de kasta männens partimärken över bord och gå fram på egen farkost under egna flaggor. Deras strävanden borde inriktas på att hålla ihop samhället, inte att ytterligare klyva det", säger förf.

Han önskar ett kvinnoparti, dit även män ha tillträde, och vilket valparoll vore de speciella kvinnliga idéerna och den politiska och sociala utjämningen och försoningen. Tanken borde ha debatterats före valen och kvinnorna

RÖSTRÄTT FÖR KVINNOR

utkommer den 1 och 15 i var månad med undantag av juli och augusti månader.

Redaktionskommitté:
ANN MARGRET HOLMGREN,
EBBA PALMSTIERNA,
ESTER BRISMAN,
SIGNE JACOBSON.

Redaktion och Exp.: 24 Brunkebergstorg¹
Redaktionstid: onsdag och lördag kl. 1/3-1/4.
Expeditionen öppen vardagar kl. 1-4.
Rikstel. 8600. Allm. tel. 147 29.
Telegramadress: Rösträtt, Stockholm.

Prenumeration genom posten:
Pris för 1919 Kr. 2:50.
Lösennummer 15 öre.

För utlandet sker prenumeration antingen genom posten eller genom insändande av kr. 3:25 i postanvisning till tidningens exped.

Annonpris: 10 öre per mm. å sista sidan, 15 öre å de övriga. Vid längre tids annonsering rabatt.

RÖSTRÄTTSBYRÅN

24 Brunkebergstorg¹, Stockholm
Allm. tel. 147 29. Rikstel. 86 00.
Öppen vardagar kl. 1-4.30 e. m.
L. K. P. R:s sekreterare träffas personligen kl. 1-3 e. m.

skulle i det längsta ha gått fram på obruten front och arbetat ut ett kvinno-program av t. ex. filantropisk natur. Förf. menar, att det finns många vägar för kvinnorna att slå in på. Den enda, som leder till fördärv å, när kvinnorna organisera sitt ingripande i det offentliga livet på de gamla partilinjerna och anordna en partikamp vid sidan av männen.

Den stora uppgiften för kvinnan anser förf. vara att göra sig till representant för "den sociala och politiska försoningsläran". Kvinnans stora ansvar blir det, om hon icke omfattar denna tanke.

Den lilla broschyren innehåller mycket att tänka på. Den bör ge anledning till diskussion i F. K. P. R. om icke förr så vid höstens sammankomster. Och den bör studeras av kvinnor litet varstans.

De kvinnor, som deltagit i valagitationen, ha nog känt en livlig avsmak för partiagitationen sådan den bedrivs, likaså för partistriderna i allmänhet, både inom och utom riksdagen. Dessa te sig mången gång som ren krigföring, om också oblodig. Måhända härleda de sig till stor del från en hos männen inneboende medfödd stridslust, som söker sig uttryck i många former.

Tanken på ett kvinnoparti, eller vad man vill kalla det, tål onekligen ett grundligt dryftas och beses från alla sidor. Mycket kan tala emot ett sådant, men kanske talar ännu mer för. I alla händelser äro rektor Steffensningar i frågan värda att beakta.

A. M. H.

Richard Steffen: Kvinnans ansvar inför nya rättigheter. Sthlm 1919. Pris 75 öre.

Kvinnorna och fredskonferensen.

Den konferens av rösträttskvinnor från ententeländerna, som alltjämt är samlad i Paris, fortsätter med sina uppvaktningar hos fredskonferensens delegerade. Detta har visat sig vara av stor betydelse, i det att kvinnorna fått ett formligt löfte av de delegerade att verka för deras sak, och icke minst viktigt har det varit, att kvinnorna därvid kommit i tillfälle att framlägga sina synpunkter för ombud från länder, där ännu ingen kvinnorörelse existerar.

Som en stor seger får man anse att de allierades högsta råd den 11 mars vid överläggning om huruvida kvin-

De engelska kvinnornas rösträttsorganisation.

Sedan de engelska kvinnorna förra året fingit politisk rösträtt, har helt naturligt frågan om rösträttsföreningens öde varit brännande och vid dess årsmöte 5-7 mars fattades det avgörande beslutet därom.

Den förra National Union of Women's Suffrage Societies (Landsföreningen för kvinnans rösträtt), som leder sitt ursprung från 1867, ombildades därvid till National Union of Societies for Equal Citizenship (Landsföreningen för lika medborgerliga rättigheter). Mrs Fawcett, som varit ordförande alltsedan 1907, ansåg sig nu vid fyllda 71 år äga rättighet att draga sig tillbaka från ordförandeplatsen, och efterträddes av miss Eleanor Rathbone, som under många år nedlagt ett intelligen och oförtröttat arbete i rösträtts-tjänst. Hon är dessutom starkt socialt och kommunalt intresserad, och har i sin födelsestad Liverpool, där hon är stadsfullmäktig, blivit mycket uppskattad för sin duglighet och stora arbetsförmåga.

Från mötets första stund märktes en stark önskan hos flertalet att organisationen skulle fortleva och att det maskineri, som gjort så god tjänst i det förflutna, även skulle bibehållas. Flera olika förslag om det sätt, varpå detta bäst skulle ske, hade framställts; det som slutligen antogs gav uttryck åt den idé att organisationen skulle ytterligare stärkas genom en sammanslutning med alla de personer och föreningar, som ha likställighet mellan män och kvinnor till mål. Denna idé skulle genomföras på två sätt: dels genom att inbjuda föreningar med detta mål att ansluta sig till Landsförening-

norna skulle tillåtas deltaga i det arbete, som utfördes av vissa av fredskonferensens kommittéer, beslöt att kvinnornas organisationer skulle få tillfälle att framlägga sina önskemål inför de kommittéer, som behandlade frågor, som särskilt rörde kvinnorna. Som närmaste följd härav mottogs en deputation från kvinnokonferensen den 18 mars av fredskonferensens kommitté för internationell arbetarelagstiftning, vars ordförande är mr Samuel Gompers, som likaledes är ordförande för Förenta staternas arbetarparti. Kvinnorna framställde därvid följande önskemål:

Åtta timmars arbetsdag, halva lördagen ledig och en maximalarbetstid av 44 timmar i veckan;

minimilön i överensstämmelse med levnadskostnaderna och lika lön för män och kvinnor;

förbud för nattarbete;

skydd för barnarbete och förbud mot arbete av barn under 15 år;

teknisk yrkesutbildning i åldern 15-18 år och fortsättningskurser under arbetstiden;

lagstadgad vila för barnsängskvinnor med bibehållande av lön;

inrättande av halvtidsarbete för gifta kvinnor.

Vidare överlämnades en resolution angående inrättandet i alla länder av en kommitté, bestående uteslutande av kvinnor, till vilken skulle hänskjutas alla lagstiftningsförslag rörande kvinnor.

Mr Gompers höll därefter ett tal, vari han tackade kvinnorna för deras förslag och förklarade, att det icke var kommitténs fel, att den icke ägde några kvinnliga medlemmar; för sin del beklagade han att icke ha haft tillgång till kvinnornas råd och hjälp under de tre månader kommittén arbetat. Till

gen, vare sig de dessutom arbeta för andra mål eller icke; och dels genom att bilda särskilda kommittéer att arbeta för speciella likställighetsreformer och genom att anmoda personer att deltaga i deras arbete, som icke nödvändigt äro medlemmar av Landsföreningens verkställande utskott, men som äro sakkunniga i de specialfrågor, för vilka kommittéerna tillsatts. Vidare beslöts begränsa antalet av de speciella reformer, för vilka föreningen arbetar, till sex åt gången. Till att börja med antogs följande tre punkter på reformprogrammet: änke-pensioner, föräldrarnas lika målsmansrätt över barnen, och kvinnornas tillträde till de juridiska yrkena. De övriga tre frågorna skola avgöras genom skriftlig omröstning bland lokalföreningarna.

Framgången av denna strävan efter nytt liv beror, säger *Common Cause*, till en del på den yttre organisationen, ty om rösträttsföreningarnas inbjudan icke hörsammars av andra sammanslutningar, nås icke målet. Men den beror också på rösträttskvinnorna själva, på deras förmåga av uppoffrande och hängivet arbete. Ännu många års ihärdigt och strävsamt arbete återstår, innan full likställighet kan vinnas. Men utan att rösträttskvinnorna själva äro fast beslutna att göra detta arbete, kunna de icke få några andra kvinnor att hjälpa till i arbetet. Det är ytterst på deras praktiska entusiasm det helas framgång vilar; ingen i världen vill göra deras arbete för dem, men de kunna få andra att hjälpa till, om de visa att de äro beredda att arbeta hårt och väl.

De franska kvinnornas rösträtt.

Från Frankrike kommer underrättelsen att ett senatsutskott med åtta röster mot fem förkastat två motioner om rösträtt och valbarhet för kvinnor.

De franska rösträttskvinnorna äro helt naturligt häftigt upprörda häröver och framhålla, att landet behöver kvinnorna att tillsammans med männen arbeta för de stora sociala reformer, på vilka Frankrikes framtid hänger.

Kvinnorösträtten i Belgien.

Den parlamentariska situationen i Belgien är för närvarande mycket spänd till följd av frågan om kvinnans politiska rösträtt. Endast högern vill samtycka till att omedelbart ge kvinnorna rösträtt, under det vänstern energiskt opponerar sig, enär Belgien kanske är det land i Europa, där kvinnorna äro minst mogna för rösträtt och emedan endast det klerikala partiet kan begagna sig av deras tillträde till det politiska livet.

Politisk kvinnoorganisation i Norge.

Den gamle kvinnoaktivisten, borgmästaren i Kristiania, H. E. Berner, höll nyligen i Kvindernes Vælgerforening ett även för oss beaktansvärt föredrag om kvinnornas närmaste framtidsuppgifter. Han uppmanade föreningen med brinnande iver att organisera kvinnorna och att upparbeta

slut bad han dem vara förvissade om, att kommittén icke skulle lämna något ogjort för att främja de önskemål, som kvinnorna framlagt.

HILMA ANDERSSON †.

Rösträttsrörelsen har återigen lidit en stor förlust. Den har förlorat en av sina mest övertygade och nitiska medlemmar.

Hilma Andersson hörde till dem, som alltifrån sin tidiga ungdom varit livligt besjälad av intresse för kvinnornas likställighetssträvanden, liksom ock för andra stora sociala problem. Det var därför helt naturligt att hon, när tiden var inne, blev en av initiativtagarna till bildandet av Huskvarna F. K. P. R., och att hon valdes till föreningens ordförande, vilken befattning hon innehade under nära tio års tid. I sällsynt hög grad ägde hon förmågan att offra tid och kraft för de idéer hon älskade, samtidigt undvikande att låta sin egen personlighet framträda mer än som var absolut oundvikligt. Hennes anspråkslöshet och försynthet gjorde att hennes rika begåvning måhända aldrig kom till sin rätt, så som den skulle kunnat inom rösträttsarbetet, men hennes insats har måhända därför icke blivit mindre fruktbar. Inom det samhälle, där hon verkade, och vida utöver dess gränser förvärvade hon stor, personlig aktning, även från dem, som icke delade hennes åsikter eller gillade hennes strävanden.

Ty det var icke blott hennes gärning, präglad av sällsynt klart förstånd och idealitet, som väckte beundran, utan i lika hög grad karaktärens fasthet och ädelhet. Ingen, som kom i hennes väg, kunde undgå att erfara intryck av denna starka personlighet. Vi minnas den med tacksamhet och kärlek.

Gerda Lindblom,
f. Planting-Gyllenbåga.

Fru Hilma Andersson var född 1868 och maka till lantbrukaren K. T. Andersson å Tormenäs, Huskvarna. Hon var, utom rösträttsarbetet, allmänt känd för sitt framgångsrika arbete för den svenska fjäderfä-avelns befrämjande, inom vilket verksamhetsområde hon var mycket uppskattad över hela landet. Varmt intresserad av sociala och kommunala spörsmål var fru Andersson en verksam medlem av ett flertal styrelser och institutioner, för vilka hennes bortgång innebär en kännbar förlust.

solidaritet bland dem. Bristen härpå ansåg han vara orsaken till, att endast 27 kvinnor äro invalda i häradsstyrelserna vid sidan av 11,000 män, i stadsstyrelserna blott 165 kvinnor mot 2,064 män, och att ingen enda kvinna sitter i stortinget.

Han menade, att om den väldiga obrukade kvinnokraften användes i fredens tjänst, kunde den utträta storverk. Likaså beträffande nykterhets- och bostadsfrågorna. Bland annat uppfordrade han kvinnorna att i viss mån göra sig till herrar över arkitekterna, som hysa suveränt förakt för husmödrarnas krav. Kvinnorna borde helt enkelt köra ut en del män ur byggnadskommissionerna och sätta in praktiska husmödrar att planlägga och inreda husen. Och kvinnorna skulle tränga in i alla parlamentariska och offentliga kommissioner och råd, där deras intressen beröras.

Det var, enligt hans åsigt, ett stort framsteg, att Kvindernes Vælgerforening blivit stiftad. Genom den kunna kvinnorna med hela den moderna och nödiga apparaten uppta en effektiv kamp vid sidan av eller emot andra partier. Med en fast organisation och underavdelningar över hela landet skulle kvinnoaktivitetens framtid bli helt anorlunda betryggad än nu. Det fordras stora offer av tid och pengar, men stora tankar äro "starkare än penningmakt och vapen", och "kvinnoaktivitet är en av de världssaker, som bryta sig segerrikt fram trots allt motstånd", säger den erfarne kvinnoaktivisten.

A.-B. JOHN V. LÖFGREN & Co

Kungl. Hofleverantör

Rikst. 429 Fredsgatan 3, Stockholm. A. T. 5048

Sveriges äldsta, största o. bäst renommerade specialaffär i

Siden- & Ylle-Klädningsstyger

Prover t. landsorten sändas gratis o. franco.

Änkor och deras barn.

Ögonen öppnas för en stor orätt.

Om man för en del år sedan utbrast någon gång: Finns det väl i lagen någon orättvisare bestämmelse än den, att änkor skola försörja sina barn, möttes man vanligen av det inkastet: Vem skulle annars försörja dem? Men den, som gjorde invändningen, hade när man sedan frågade: Hur, med vad skola de försörja dem? intet annat svar än: Men vilka än de skulle annars göra det?

Tankegången för ovillkorligen i minnet en historia, som en i fattigas förhållanden väl initierad berättade en gång. En man med hustru och åtta barn var sjuklig och oförmögen till arbete. Fattigvårdsnämnden hade att yttra sig om begärd understöd. Svaret lydde: Hustrun är frisk, hon kan arbeta och förtjäna.

Arbeta och förtjäna med åtta barn och en sjuk man, och varifrån tillgripa ett yrke?

Vår lagstiftning har dock icke varit mycket visare än denna fattigvårdsnämnd, när den stadgade att änkor skola försörja sina barn. Lämnas hemmet och barnen och arbeta dagen i ända? Det är ju annars så gränslöst nödvändigt, att hustrun icke gör detta. Och arbetet? Även om hon före sitt giftermål haft ett levebröd, är det högst osäkert, att hon kan återfå det, men vad som är säkert är, att det icke kan räcka till åt flera än henne själv. En otalig mängd kvinnor ha under tidernas lopp samtidigt med att de träffades av den grymma förlusten av sin man, drabbats av skrällen för hotande nöd för sig och sina barn, fått bära på bitterheten, att därför att de voro kvinnor, icke *duga* till att försvara dem. Ända sedan bibelns första dagar har man, när de arma nämndes, mot vilka man borde öva barmhärtighet, nämnt änkor och faderlösa.

Men kvinnor i våra dagar vilja inte leva på barmhärtighet, de våga nu uttala det de alltid känt, att barn ha en rätt att kräva, och att därmed ha deras mödrar det också.

Det är verkligen inte så litet, som ljusnar i vår tid — mitt i vår mörka och sorgfyllda tid. Att barnens rätt står skriven på framstegens program hör icke minst dit. Vi ha nu också hunnit så långt, att inom riksdagen första steget tagits till barnuppfostningsbidrag åt änkor, bidrag, som ej

skola ha karaktären av fattigvårdsunderstöd.

Initiativet härtill har kommit genom den vård om ensamställda mödrars barn, som man för en del år sedan här så väl som i andra länder kände att samhället var skyldigt att göra något för. Hos oss var det Anna Lindhagen, som utom det att hon samlade dem, som först begärde detta stöd åt de ogifta mödrarna, också ständigt i diskussionerna i denna fråga satte upp som en förebild härvidlag förhållandena i Danmark: att detta understöd skulle direkt av kommunen utbetalas till mödrarna och denna sedan utkräva det av den bidragsskyldige, och vidare, att man borde betänka, att också ankorna voro ensamställda mödrar och att de och deras barn hade ett lika stort behov av att omsorgen utsträcktes även till dem.

Bland kvinnorna väcktes snart en stark anslutning till dessa önskemål, och gången härvidlag är ett av de många exemplen på de långa omvägnas marsch, som vi kvinnor haft att gå med våra krav, och som vi nu hoppas snart skall vara till ända. Den socialdemokratiska kvinnokongressen 1914 uttalade sig för en sådan änkehjälp. Efter beslut fattat på Landsföreningens för kvinnans politiska rösträtt centralstyrelsemöte den 8 och 9 januari 1918 gjorde föreningen framställning till fattigvårdskommittén om att den vid blivande förslag till ny barnavårdslagstiftning måtte beakta och i förslaget uppta det i Norge och Danmark genomförda systemet om att utan fattigvårdsverkan försköttera underhåll åt barn utom äktenskap samt barn av fränskilda och övergivna hustrur. I samband härmed påmintes om, att även ankorna stå ensamma med sina barn och att Danmarks "Enkelov" här föregått med ett exempel samt att även i ett trettiotal av Amerikas Förenta stater behövande, ensamma mödrar erhålla bidrag av allmänna medel, vilka ej synas ha karaktär av fattigvård. Ett liknande uttalande har slutligen i februari 1918 till fattigvårdslagstiftningskommittén gjorts av Socialdemokratiska kvinnornas centralstyrelse, ävensom den 10 januari i år av ett möte i Stockholm med frisinnade kvinnor från skilda delar i landet.

En motion angående hjälp åt änkor

och deras barn, som vid årets riksdag väckts i andra kammaren av hr A. Olsson i Morastrand med understöd av åtta kammarledamöter, har nu efter det att utskottet uttalat sig för densamma, antagits av kammaren. Motionären begär skrivelse till K. M:t om utredning angående efter vilka grunder understöd av allmänna medel må utan fattigvårdsverkan beredas behövande änkor till underhåll av deras inom äktenskapet födda och under densamma adopterade barn, och den framdrager som stöd den danska änkelagen, om vars verkningar man har blott gynnsamma erfarenheter. Den påpekar att vid tillkomsten till denna lag understödet först bestämdes till 100 kr. intill dess att barnet fyllt 2 år, 80 kr. intill dess det fyllt 12 och 60 kr. intill dess det fyllt 14 år. Genom lagändring 1918 ha dessa belopp höjts till respektive 150, 120 och 90 kr., varjämte bestämts, att det största beloppet skall utgå ända till dess att barnet fyllt 14 år.

För många tiotal år sedan drömde någon, som brännande kände denna sida av det orättfärdiga i kvinnornas ställning, om en "Änkornas yrkesfond", hopsamlad på ett eller annat sätt och som kunde ge modern, som plötsligt blev dömd att vara familjeförsörjare, möjlighet att — om också mitt i loppet av sitt liv — få lära något för att kunna fylla denna nya roll. Ofta blir ändå änkan-moderns ställning ett sönderslitande lidande, även där icke den allra svåraste nöden klappar på dörren. Det är icke ytligt att rädas för det ohygieniska i att den förr så välvädrade barnkammaren nu måste bli ett sovrum för många; det är icke en inbillningens sorg att se ett läsbegåvat barn avbryta den skolgång det börjat för att flyttas in i ett praktiskt arbete, som kan bli ett tvång och ett misslyckande. Och ändock måste denna nedsättning till annan klass i samhället, som drabbat så många änka och som känts svår även därigenom, att hon måste säga sig, att om hon varit en man eller fått en mans uppfostran, hade hon kunnat skydda sina barn för den — ändock är denna något mindre än den svartaste fattigdomen. När man en gång, då en erfaren hjälpare räknade upp olika kategorier av barn, som lida nöd, bland dessa också hörde nämnas "änkors barn", gav detta ett sting som kändes.

En ljusning har nu brutit in genom det erkännande av sin skyldighet mot

Ur bokmarknaden.

ANNA BJÖRKMAN: *En gård på slätten*. Albert Bonniers förlag. 159 sid. Pris kr. 4:50.

Anna Björkman är inte någon främling för denna tidnings läsare. Allt emellanåt har en skiss eller berättelse av hennes hand varit synlig i Röst-rätt för Kvinnors spalter, och när hon nu debuterar i bokmarknaden skall hennes lilla vackra novell, *En gård på slätten*, säkert påräkna ett livligt intresse, i all synnerhet som man från författarinnans föregående alster kan spåra en avsevärd utveckling och en ökad säkerhet i språk- och formbehandling.

Boken är en allmogeskildring med ansatser till psykologisk fördjupning, den skildrar det godas och ondas makt över människorna, snikna beräkningars dåraktiga felslut, svagheten som leder till den moraliska känslans upplösning och tillfälligheternas lek med människooöden. Skildringen visar förtrogenhet med allmogens tanke- och känsloliv, och över den unga kvinnans Eljenas gestalt har förf. låtit ett ljus falla, vilket omstrålar henne med en atmosfär av godhet och renhet, men även av det vemod, som följer en gammal folkvisas tongångar och som osökt frammanar skaldens ord att "det som drömer vackrast, och det som blickar mildast, brutalast och vildast skall brytas mot jord och besudlas med mull".

Även med den skånska naturen är förf. fullt förtrogen. Hon har fångat ljuset, bördigheten, det vida perspektivet och de snabba dagrarna över den skånska slätten, och landskapet bildar en naturlig ram kring de människooöden hon skildrat.

G. H. E.

barnen, som samhället börjat visa. Det är endast en början. En mor med ett barn borde aldrig få vara fattig, aldrig sakna något av det, som hör till ett sunt och nödvändigt västånd. Vi blicka omkring oss och se den brist, som ännu råder i så många hem, vi känna mödrahjärtans ängest dag och natt — och vägen att nå dit vi vilja, synes oss lång och överkomlig. Vi måste ändock söka hinna fram. Målet är vårt största och vårt första, när vi nu hoppas att snart få något att säga.

Hilda Sachs.

På föreläsningsturné i Örebro län.

På föranstaltande av Örebro länsförbund av L. K. P. R. företog undertecknad den 17 februari till 7 mars en turné i Örebro län för att tala om kvinnornas ansvar inför de nya rättigheterna.

Liksom naturen därstädes växlar mellan slätt- och bergsbygd, så företedde även befolkningen och rösträttsföreningarna inbördes stor olikhet. Åtskilliga F. K. P. R. hade endast kroppsarbetande medlemmar, andra representerade mera burgn samhällslager. En förening, i Kumla, hade egen lokal, där även tillfälliga föreläsare brukade logera. En annan, i Götlunda, hade lagt an på att skaffa feriebar från Stockholm sommarvistelse på landet. Örebroföreningen hade anordnat en serie av upplysningsföredrag.

På de 18 föreläsningplatserna hade i 12 fall kallelsen utgått från ortens F. K. P. R., i 5 fall från föreläsningföreningar, i ett från en Röda korsförening och på ett ställe från ett kooperativt kvinnogille.

Gemensamt för alla platser var ett stort intresse. Detta delades också av männen, vilka på många ställen utgjorde omkring halva antalet. Föredragen voro i medeltal besökta av 100

personer. Intresset var verkligen förvånande. Många kvinnor yttrade: "Vi äro så okunniga som små barn i samhällsfrågor." Man kunde flerstädes märka en nästan febril iver att inhämta faktisk kunskap. Också stodo de kommunala valen och landstingsvalen för dörren. Så ofta det begärdes och det var mig möjligt, sökte jag ge anvisning på lämpliga personer i närheten, vilka skulle kunna åtaga sig fortsatt upplysningsarbete. Överallt hade jag ock tillfälle att efter föredraget sammanträffa med föreningsmedlemmar eller utomstående. Många stannade för att köpa upplysningslitteratur eller samtala om föreliggande frågor. Flerstädes var samkväm anordnat av styrelsemedlemmar eller personligen bekanta. Där jag ej kom i direkt beröring med ledningen på t. ex. industriorterna, sökte jag tillfälle sammanträffa med densamma efteråt. Jag kan ock säga, att jag överallt fann förståelse för tidens krav även bland de ledande.

Befolkningen tycktes särskilt intresserad av kvinnliga talare. En gammal man sade: "Jag tycker man endast skulle ha kvinnliga föreläsare, ty de äro mycket intressantare..." Att en sådan uppfattning ej är betecknande för landet i sin helhet kan belägas av det, som yttrades i ett annat län, där

jag senare gjorde en turné. Då man begärde lokal för föredraget och framhöll, att det var fullt neutralt, svarade samtliga maktägande: "Vi vilja ej ha våra kvinnor uppviglade."

Turnén tycktes väl förberedd. Det föreföll särdeles lämpligt, att länsförbundet utsänt i ögonen fallande affischer till de olika föreningarna och blott lämnat åt dessa senare att ifylla tid och lokal. Det betyder mera, än man vanligen tror, att meddelandet om ett föredrag verkligen når alla i bygden.

Då jag nu ser tillbaka på denna färd, är det några tankar, som särskilt framträda. Den främsta är en känsla av djup tacksamhet. Att mötas med vänlighet och godhet, att finna varma hjärtan och öppna sinnen, där man drar fram, är ofantligt riktande för resenären personligen och något, som man ju ej kan påräkna. Även är det särdeles givande att få höra nutidsfrågor dryftas av personer, som leva i en annan miljö. Man får nytt ljus över dem.

I n:r 5 av Röst-rätt för kvinnor finnes ett förslag till anordnande av upplysningskurser på landsbygden. Jag tror emellertid, att dylika kurser med föredrag av på platsen boende ej kunna påräkna något stort intresse. En profet är ej aktad i sin fädernestad

eller hembygd. En importerad talare, även om han skulle vara platsens underlägsen, har dock nyhetens behag och lockar följaktligen mera.

En annan tanke, som kommit för mig och verkat särdeles beklämmande, är, att ungdomens nöjes- och utvecklingsbehov ej nog tillfredsställes på landsbygden och därför söker sig olämpliga uttryck. På flera platser var det mycken ungdom i 16—17 års åldern närvarande vid föredraget, vilket dock saknade skioptikonbilder och hade en ganska abstrakt formulering. Som jag något berörde frågan om ungdomsvård, hände ofta, att åhörare efteråt talade med mig om ungdomen och dess förvildning. Det blev härunder klart för mig, att en lämplig lokal, där ungdomen kan samlas och känna sig hemma och där kanske även bibliotek funnes tillgängligt, är en ytterst viktig sak, då man tänker på de unga.

Som en sammanfattning av mina reseintyck vill jag till sist framhålla, att om Sveriges kvinnor överallt vore så vakna, som de tyckas vara i Örebro län, då skulle det ej dröja länge, förrän kvinnornas inflytande vägde lika med männens i vårt land.

Ester Akeesson-Beskow.

Signe Bergmans 50-årsdag.

På 50-årsdagen den 10 april blev fröken Signe Bergman föremål för en mer än vanligt hjärtlig och varm hyllning, vilken vittnade om den stora beundran och sympati fröken Bergman förvärvat genom sitt arbete och sin personlighet. Redan på morgonen vid ankomsten till sitt arbete i Sveriges Allmänna Hypoteksbank mottogs fröken B. av forna och nuvarande kamrater, vilka överlämnade en silverskål fylld med blommor, varefter ståtliga blomsteruppsatser överlämnades från bankens verkställande direktör och övriga medlemmar av bankstyrelsen. På middagen var en mottagning med te anordnad å Grand Hôtel Royal, där vänner och anhöriga följde sina lycksökningar. Senare på aftonen samlades ett 50-tal vänner och kamrater för att hylla jubilarerna med ett festligt samkväm i Stockholms Damklubb vid Strandvägen. Högtidstalet hölls därvid av fru Ann Margret Holmgren, som erinrade om den betydande kraft fröken B. varit för rösträttsarbetet, en kraft, som icke längre borde få vila, utan som alltför väl behövde anlitas för nya uppgifter och krav. Fru Ella Billing framförde därefter landsortsföreningarnas välönskningar och tack, och fröken Anna Åbergsson talade å de gamla vännernas vägnar. Slutligen höll doktor Lydia Wahlström ett spirituellt och med starkt bifall mottaget tal till festföremålet.

Under aftonens lopp upplästes ett från Ellen Key anlant brev samt utfördes sång av fröken Lisa Scholander. Bland de till ett par hundratal uppgående telegrammen från in- och utlandet märktes sådana från ordföranden i Allmänna Hypoteksbankens styrelse, f. finansministern Ernst Meyer, justitieminister Eliel Löfgren, Frisinnade landsföreningen, Stockholms frisinnade valmansförening, Social-Demokratiska kvinnors centralstyrelse, Föreningen kvinnor i statens tjänst, Dansk kvindesamfund, från kvinnor i finska lantdagen genom Annie Furuhjelm och Hedvig Gebhard, från ett flertal rösträttsföreningar över hela landet samt från ett stort antal bemärkta politiska och sociala personligheter m. fl.

Den av Frigga Carlberg med anledning av Signe Bergmans 50-årsdag skrivna artikeln i Röstträtt för Kvinnor har utgivits i separatträck och finnes å Röstträttsbyrå. Pris 10 öre.

Kvinnliga stadsfullmäktige.

Arvika.

Fröken Brita Crona och fröken Elsa Nordström, de frisinnade; fru Lydia Johansson, vänstersoc., medlemmar av F. K. P. R.

Eksjö.

Fröken Elisabeth Andersson, de moderata.

Falun.

Fröken Anna Holmquist, omvald, de frisinnade.

Göteborg.

Fröken Carola Karlson, fru Bertha Burman-Andersson, nyvalda, de frisinnade; fru Maria Nystrand, fröken Frida Hjertberg, nyvalda, de moderata; fru Josefina Rosvald, nyvald, fru Nelly Göransson-Thyring, omvald, arbetarepartiet.

Hjo.

Lärarinnan fröken Lisa Gustafsson.

Jönköping.

Fru Thyra Schartau, nyvald, fröken Emma Aulin, omvald, de frisinnade; fröken Gerda Djurberg, nyvald, de moderata.

Karlstad.

Fröken Anna Hult, de frisinnade; föreståndarinnan Ellen Norelius, de moderata.

Kristianstad.

Fröken Anna Lundqvist, omvald, fröken Greta Söve, nyvald, de moderata; fröken Anna Jönsson, omvald, fröken Maria Svensson, nyvald, de frisinnade; fru Märta Mowitz, arbetarepartiet.

Köping.

Fröken Anna Rosén, nyvald, de moderata; fru Emelie Johansson, omvald, fröken Amélie Salén, omvald, medlemmar av F. K. P. R. de frisinnade.

Mariestad.

Fru Anna Bengtsson, ordförande i Vita Bandet; fröken Hildur Alm, medlemmar av F. K. P. R.

Motala.

Fröken Erika Häckner, nyvald, de frisinnade.

Nyköping.

Fru Elna Cullberg, de moderata; fru Ester Ekengren, de frisinnade; fröken Mathilda Olsson, arbetarepartiet.

Strängnäs.

Fröken Eva Sack, fru Elin Törnberg, de moderata; fru Anna Ullman, de frisinnade, medlemmar av F. K. P. R.

Strömstad.

Fru Lisa Hellberg, fröken Dagny Flaum, de moderata; fru Amanda Hauge, de frisinnade, fru Mathilda Engelbrektsson, arbetarepartiet.

Södertälje.

Fru Anna Karlsson, socialdemokraterna.

Sölvesborg.

Telegrafkommisariern Emma Mörck, nyvald, de moderata; folkskollärarinnan Ebba Hultqvist, omvald, fru Elin Harms, nyvald, de frisinnade; fru Josefina Danielsson, socialdemokraterna.

Umeå.

Telegrafisten fröken Ingeborg Öquist, omvald, fil. kand. fru Lilly Holm, nyvald, de frisinnade.

Vaxholm.

Småskollärarinnan fröken Maria Andersson, folkskollärarinnan fröken Edit Karlsson, de frisinnade; fru Astrid Abramsson, arbetarepartiet.

Västerås.

Skolföreståndarinnan fröken Anna Löfgren, fru Olivia Lundblad, de moderata; fru Ida Grönberg, de frisinnade; fru Agnes Söderkvist, arbetarepartiet; fru Ida Olsson, vänstersocialisterna.

Växiö.

Fru Elsa Nordensköld, de moderata; fru Anna Frick, de frisinnade.

Åmål.

Lärarinnan fröken Emma Beckman, lärarinnan fil. mag. fröken Emmy Helander, styrelsemedlemmar av F. K. P. R., de moderata; fru Amborg Zettergren, arbetarepartiet.

Örebro.

Skolföreståndarinnan fröken Elin Sondén, de moderata; folkskollärarinnan fröken Mathilda Tengvall, fröken Anna Fridman, de frisinnade; fröken Josefina Ljungström, arbetarepartiet.

Östhammar.

Fröken Lydia Lindgren, fröken Signe Jacobsson, de frisinnade.

Kvinnans likaberättigande till statstjänst.

Den med anledning av hr Mobergers motion av konstitutionsutskottet föreslagna ändringen i regeringsformen att undanröja de hinder, som där uppställas mot att kvinnor bekläda vissa statstjänster, behandlades i riksdagen den 26 april. Förslaget antogs utan votering i andra kammaren, men föll i första kammaren, som med 64 röster mot 46 avslög detsamma.

Söders "English School"

Engelska lektioner och översättningar.
Erstagatan 26. Allm. Tel. Söder 36035.
Annie I. Scott.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte

ägde rum i Stockholm den 23 och 24 april. Av redogörelsen för det gångna året framgick att ett flertal skrivelser avlätits till olika myndigheter, bl. a. har förbundet jämte Akademiskt bildade kvinnors förening gjort en hemställan hos regeringen att förslag måtte framläggas om öppnandet av samtliga statens ämbeten och tjänster för kvinnorna.

Till ordinarie ledamöter i styrelsen utsågos fru Agda Montelius samt fröken Sigrid Ulrich, Axianne Thorsensson och Anna Lagerberg.

Första dagens afton hölls en rad offentliga föredrag belysande frågan om kvinnornas tillträde till statliga tjänster och befattningar. Det första föredraget hölls av jur. kand. Mathilda Staël von Holstein, som redogjorde för Kvinnorna och civilförvaltningen, varefter dr. Andrea Andreen-Svedberg talade om Kvinnliga läkare i statens tjänst och slutligen dr. Lydia Wahlström om Kvinnan och prästämbetet.

Andra dagens förhandlingar började med en redogörelse av fröken Signe Laurell för förarbetet till en kvinnornas egen byggnad, varefter fröken Maria Aspman talade om staten och den kvinnliga ungdomens fortbildning. Vid aftonens offentliga möte talade fröken Eva Fröberg över ämnet Kvinnoarbete och kvinnoorganisationer i Frankrike och England under krigsåren.

Arbetet ute i landet.

Alby F. K. P. R. hade den 6 mars föredrag av fröken Elin Wahlquist över ämnet Kvinnornas ansvar inför den nya tiden inför en fulltalig publik. Den 11 mars hölls årsmöte, varvid styrelse och revisorer omvaldes. Telegram anlände från fröken Wahlquist. Tvenne medlemmar talade för kvinnosaken och vårt framtida mål. En besökande från Bräcke F. K. P. R. höll ett anförande, samt uppläsning ur tidningen R. f. K. Efteråt vidtog ett animerat samkväm, varvid "När begreppen klarna" uppfördes av några medlemmar, och ett par Frödings dikter deklamerades. Mötet avslöts med Du gamla, du fria.

Falu F. K. P. R. har under valen idkat flitig upplysningsverksamhet. I samtliga ortstidningar har styrelsen fått inför ett utprop till Dalarnas kvinnor med under rättelse om deras nyvunna rättigheter och med samma slutkläm som i F. K. P. R:s utprop. Vidare har styrelsen rönt stort tillmötesgående av övriga 5 kvinnoföreningar med politiska intressen, då den föreslog dem att ordna ett gemensamt upplysningsmöte för kvinnor. Detta hölls med fullt hus den 18 mars i Arbetareföreningens stora sal, som rymmer 600 personer. Katedern var prydd med blommor i rösträttsfärgerna. Efter anslående pianomusik av fru Margot Lyberg, hälsades åhörarna välkomna av fröken V. Olander, som bland annat yttrade, att sedan F. K. P. R. vid tidpunkten för den proportionella valmetodens införande i vårt land anordnade demonstrationer och fingerade val, hade stora nya väljarskaror tillkommit, som sannolikt vore intresserade av att få en inblick i valmaskineriet. Folkskolläraren I. Israelsson höll därefter ett särdeles klart och instruktivt föredrag dels om stadsfullmäktiges och landstingets uppgifter, dels om den proportionella valmetoden. Talrika exempel åskådliggjordes på tvenne svarta tavlor, och därvid påvisades verknigen av strykningar, spränglistor m. m. Sedan fröken Olander avtackat föreläsaren, avslutade hon mötet med att läsa upp senare hälften av Fredrika-Bremer-Förbundets då i dagarna till Sveriges kvinnor utsända marning angående deras rätt och plikt att taga

del i arbetet för samhällets utveckling. — Fru Petra Lundmark sjöng därpå några folkvisor och sist Stenhammars Sverige, som av den fulltaliga publiken åhördes stående. Belåtenheten med mötet var allmän hos alla partiets kvinnor.

Kristianstads F. K. P. R. hade sitt årsmöte måndagen den 31 mars. Sedan ordföranden hälsat de närvarande välkomna upplästes års- och revisionsberättelsen och ansvarsfrihet beviljades styrelsen. Ordföranden uppläste därefter ur festskriften vid Ann Margret Holmgrens 60-årsdag Frigga Carlbergs "Röstandets etik", därefter talade fru Ragnhild Rosenqvist varmt och intresserande om "Vita bandet". Sång av fröken Agnes Hasselberg ackompanjerad av fröken Agnes Peterzén utfylde programmet.

Sölvesborgs F. K. P. R. hade före stadsfullmäktigevalen anordnat ett större möte med föredrag av ordf. om "Kvinnorna och de stundande kommunala valen". Mötet var ovanligt talrikt besökt, och man enades om att hos samtliga stadens valorganisationer hemställa om fullt betryggande platser för kvinnliga kandidater. Efter mötet förekom uppläsning samt uppfördes en liten teaterpjäs. Icke mindre än 20 nya medlemmar ingingo i föreningen.

Ny landvinning.

Ny förening är bildad i Töreboda efter föredrag av fru Ester Åkesson-Beskow. Ordförande är fru Elsa Ahlenius.

Insändare.

Anhålls om benägen plats i tidningen för följande värdjan:

Under hänvisning till de i tidningen intagna slutorden i min motion om den kvinnliga rösträtten, skulle jag vilja vädja bland annat till de svenska kvinnor, som anträda en resa till kvinnliga fredskongressen i Schweiz, huruvida de ej skulle vilja intressera kongressen för de angivna synpunkterna. Humanismens genombrott borde vara en kvinnornas speciella mission just nu, den enda möjligheten såvitt jag förstår att någon gång skapa "verklig" demokrati och därmed också ett bestående fredstillstånd. Om de för ändamålet även ville göra propaganda för rikstinget i det svenska humanistiska manifestet tror jag kvinnor därmed äro inne på de vägar, som borde vara deras arvedel.

Carl Lindhagen.

Röstträtt för Kvinnors

nionde nummer för 1919 innehåller bl. a.:

Kvinnorna och politiken.
Kvinnornas ansvar inför nya rättigheter. Av A. M. H.

De engelska rösträttskvinnornas organisation och dess nya uppgifter.

Ankor och deras barn. Av Hilda Sachs.

Hilma Andersson †. Av Gerda Lindblom.

Ur bokmarknaden. Av G. H. E.

På föreläsningsturné i Örebro län. Av Ester Åkesson-Beskow.

Signe Bergmans 50-årsdag.

Stockholm 1919, Ivar Hæggströms Boktryckeri A. B.